วีระเชษฐ์ จรรยากูล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

เขตทหาร...เข้าได้

แต่เดิมหลายๆ คนคงคุ้นเคยกับประโยคที่ว่า "เขตทหาร ห้ามเข้า" แต่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่ครับ หลายหน่วยงานของทหารเปิดให้ประชาชนเข้าทำกิจกรรมได้ สำหรับเรื่องนี้ประชาชนใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เข้าดูข้อมูลข่าวสารการดำเนินการเรื่องที่เป็นที่สนใจของสาธารณะ ไปดูกันครับ

เรื่องนี้เริ่มจากนายสื่อสารเป็นผู้สื่อข่าวสำนักข่าวแห่งหนึ่ง ได้มีหนังสือถึงกองทัพบกเพื่อขอข้อมูลข่าวสาร ๒ รายการคือ ๑) เอกสารสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างของกรมกิจการพลเรือนกองทัพบก และกรมยุทธโยธาทหารบกตลอดทั้งปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ และ ๒) เอกสารราคากลางการจัดซื้อจัดจ้างเกี่ยวกับโครงการอุทยานราชภักดิ์ ต่อมาสำนักงานเลขานุการกองทัพบกมีหนังสือ ๒ ฉบับส่งสำเนาข้อมูลข่าวสารรายการที่ ๑ ให้นายสื่อสาร และชี้แจงว่าข้อมูลที่เกี่ยวกับราคากลางโครงการอุทยานราชภักดิ์ ในการดำเนินการเรื่องนี้ได้ปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องถูกต้องทุกอย่าง ขณะนี้อยู่ระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. ไต่สวนข้อเท็จจริงอยู่จึงไม่สมควรจัดส่งข้อมูลข่าวสารให้ตามคำขอ รวมทั้งกระทรวงกลาโหม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงาน ป.ป.ท. ได้สอบสวนข้อเท็จจริงและรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงให้สาธารณชนทราบแล้ว ควรไปขอข้อมูลจากทั้ง ๓ หน่วยงานโดยตรงต่อไป นายสื่อสารจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการฯ สำนักงานเลขานุการกองทัพบกมีหนังสือส่งสำเนาข้อมูลข่าวสารและชี้แจงว่า โครงการดังกล่าวแบ่งพื้นที่การจัดสร้างเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ พระบรมราชานุสาวรีย์บูรพกษัตริย์แห่งสยาม จำนวน ๗ พระองค์ ส่วนที่ ๒ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ส่วนที่ ๓ ห้องจัดนิทรรศการ ที่เหลือก็เป็นสภาพภูมิทัศน์ ระบบสาธารณูปโภค งบประมาณก็มาจากงบบริจาค กับงบกลาง และเนื่องจากโครงการนี้เป็นงานเร่งด่วนมีระยะเวลาจำกัด จึงต้องจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษโดยผู้มีอำนาจอนุมัติวงเงินงบประมาณตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการสวัสดิการกองทัพบกว่าด้วยอุทยานราชภักดิ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ส่วนขั้นตอนการปฏิบัติ กรรมวิธีการสั่งซื้อสั่งจ้างได้เทียบเคียงกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เชิญผู้ประกอบการไปเสนอราคาที่เป็นราคากลางตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ โดยกรมยุทธโยธาทหารบกเป็นหน่วยตรวจสอบราคากลาง สำหรับการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ ไม่สามารถกำหนดราคากลางได้

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารราคากลางการจัดซื้อจัดจ้างที่เกี่ยวกับโครงการอุทยานราชภักดิ์ เป็นข้อมูลที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำข้อมูลรายละเอียดค่าใช้จ่าย ราคากลาง การคำนวณราคากลางไว้ในระบบสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ จึงเป็นข้อมูลที่เปิดเผยได้อยู่แล้ว สำหรับการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ เมื่อกองทัพบกแจ้งว่าไม่สามารถกำหนดราคากลางได้ จึงไม่มีประเด็นต้องวินิจฉัย หากนายสื่อสารไม่เชื่อและสงสัยว่าเอกสารน่าจะมีก็ใช้สิทธิร้องเรียนตามมาตรา ๑๓ ประกอบมาตรา ๓๓ ได้ จึงวินิจฉัยให้สำนักงานเลขานุการกองทัพบกเปิดเผยราคากลางการจัดซื้อจัดจ้างที่เกี่ยวกับโครงการอุทยานราชภักดิ์พร้อมให้สำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องแก่นายสื่อสาร

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ใช้งบประมาณจำนวนมาก อยู่ในความสนใจของประชาชน มีผู้เกี่ยวข้องออกมาให้สัมภาษณ์หลายด้านหลายมุมมอง เมื่อหน่วยงานเปิดเผยข้อมูลแสดงความโปร่งใสในการดำเนินการแล้วก็มีแต่ผลดีกับทุกฝ่ายครับ ต้องการหารือ ปรึกษาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th *"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"*

(สค ๒๑๖/๒๕๕๙)

บทความ อ. ๙๓/๒๕๕๙
วีระเชษฐ์ จรรยากูล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

ทำไมฉันเสียแพง

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาต อนุมัติหรือต้องเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมต่างๆ จากประชาชน หลักเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ควรเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบโดยชัดเจนครับ เพื่อง่ายต่อการปฏิบัติ และความโปร่งใสของหน่วยงาน ประชาชนจะได้สบายใจว่าได้รับการปฏิบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องแล้ว เช่น กรณีเรื่องนี้

นางอุ้มเป็นเจ้าของอพาร์ทเม้นท์ แน่นอนครับ ให้คนอื่นเช่าได้ยื่นแบบเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ซึ่งมีทั้งสิ้น ๕๒ ห้อง โดยเจ้าหน้าที่พิจารณาเอกสารที่นางอุ้มยื่นไว้ ประกอบรายงานการตรวจห้องว่างและราคาเช่าจากผู้พักของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบกับข้อกฎหมายและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องแล้วจึงคิดค่าภาษีที่นางอุ้มต้องชำระเป็นเงิน ๒๑๑,๑๕๐ บาท นางอุ้มไม่พอใจขอให้พิจารณาใหม่โดยอ้างว่ามีค่าบำรุงรักษา ค่าเสื่อมสภาพแต่ถูกนำไปรวมในการคิดภาษี คณะกรรมการพิจารณาการประเมินใหม่เห็นว่าข้อโต้แย้งฟังไม่ขึ้น จึงแจ้งยืนยันไปว่าค่ารายปีและค่าภาษีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินกำหนดเหมาะสมแล้ว นางอุ้มจึงมีหนังสือไป ๒ ฉบับขอเอกสารการยื่นแบบแสดงรายการภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ภ.ร.ด. ๒) หลักเกณฑ์การประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินของตนเองและผู้ประกอบการบ้านเช่า ห้องเช่าทั้งหมดในเขตเทศบาล เพื่อตรวจสอบการคำนวณระหว่างอพาร์ทเม้นท์ บ้านเช่า และห้องเช่าว่าแตกต่างกันอย่างไร ยุติธรรมและมาตรฐานเดียวกันหรือไม่ เทศบาลก็มีหนังสือชี้แจงไปว่าการจะขอตรวจสอบหลักเกณฑ์การประเมินนั้นควรเป็นกิจการประเภทเดียวกัน ซึ่งก็ได้แจ้งหลักเกณฑ์การคิดภาษีโรงเรือนและที่ดินให้นางอุ้มทราบไปแล้ว ส่วนเอกสารการแจ้งรายการภาษีโรงเรือนและที่ดิน ของผู้ประกอบกิจการรายอื่นทุกรายในเขตเทศบาลนั้น เทศบาลตำบลกุฎโง้งมีหนังสือไปหารือคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการว่าข้อมูลของผู้อื่นตามที่นางอุ้มขอจะเปิดเผยให้ได้หรือไม่

คณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมีหนังสือตอบไปว่าเอกสารการแจ้งประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ภ.ร.ด. ๒) และหลักเกณฑ์การประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินเป็นเอกสารการปฏิบัติงานตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเปิดเผยได้ เพราะจะเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบความถูกต้อง และแสดงความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นข้อมูลตามที่นางอุ้มมีคำขอจึงเปิดเผยได้ ซึ่งเรื่องแนวนี้ก็เคยมีคำวินิจฉัยแล้วครับที่ สค ๓๙/๒๕๕๖ ไปอ่านฉบับเต็มได้ครับ

เมื่อนางอุ้มได้รับทราบหลักเกณฑ์การประเมินภาษี ได้เห็นความโปร่งใสว่ามีมาตรฐานเดียวกันแล้วจะได้สบายใจเต็มใจจะเสียภาษีเพื่อนำกลับมาพัฒนาชุมชนครับ เรื่องนี้เทศบาลอื่นๆ ดูเป็นแนวทางปฏิบัติได้ หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หารือไปได้นะครับที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th

"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"

(หารือ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙)

บทความ อ. ๙๔/๒๕๕๙

วีระเชษฐ์ จรรยาถูล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

แค่ขนดิน ทำไมถึงเดือดร้อน

เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต้องระมัดระวังการใช้อำนาจหน้าที่ให้ดีครับ เรื่องนี้ไม่ได้โกงเป็นร้อยพันล้านหรอก แต่ใช้หน้าที่ในลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อน จะขอข้อมูลข่าวสารไปใช้โต้แย้งที่ถูกสอบสวนได้หรือไม่ได้ไปอ่านกันครับ

เรื่องนี้นางสาวปีใหม่มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหลักเมืองถูกดำเนินการทางวินัยกรณีนำรถบรรทุกของเทศบาลไปขนหินลูกรังเพื่อถมที่ดินของเอกชน จนมีผู้ร้องเรียน จึงมีคำขอข้อมูลข่าวสารสำเนาคำร้องการร้องเรียน และเอกสารสรุปสำนวนรายละเอียดการสอบข้อเท็จจริง เพื่อเป็นหลักฐานการโต้แย้งสิทธิในการถูกสอบสวนทางวินัย ต่อมาเทศบาลตำบลหลักเมืองมีหนังสือแจ้งเปิดเผยหนังสือร้องเรียนเพราะเห็นว่าไม่กระทบการสอบสวนและบุคคลภายนอก แต่เอกสารบางส่วนต้องดำเนินการต่อทางวินัย จึงไม่เปิดเผย นางสาวปีใหม่จึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เมื่อถึงเวลาพิจารณาผู้แทนเทศบาลตำบลหลักเมืองชี้แจงว่า ได้รับแจ้งว่ามีรถบรรทุกของเทศบาลไปขนดินถมที่เอกชนโดยไม่ทราบว่าเป็นที่ดินของใคร จึงสืบหาข้อเท็จจริงทราบว่ามีการขออนุญาตนำรถบรรทุกของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมไปขนดินจริง โดยนางสาวปีใหม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงเนื่องจากนำหินลูกรังไปถมทำที่จอดรถของหอพักที่นางสาวปีใหม่กับบุคคลภายนอกลงทุนสร้างขึ้น คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงเห็นว่าการกระทำดังกล่าวผิดวินัยอย่างร้ายแรง และขณะนี้อยู่ระหว่างการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย และนางสาวปีใหม่ได้ขอย้ายไปปฏิบัติงานที่เทศบาลอื่น จึงอาจต้องส่งข้อมูลการสอบข้อเท็จจริงตามไปให้ จึงสามารถเปิดเผยได้เฉพาะหนังสือร้องเรียนโดยปกปิดชื่อผู้ร้องเรียนให้แก่ผู้อุทธรณ์ แต่ปฏิเสธในส่วนของรายงานการสอบข้อเท็จจริงเพราะต้องนำไปใช้ต่อไป และมีถ้อยคำพยานอยู่ หากเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ตามมาตรา ๑๕ (๒)

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารรายงานการสอบข้อเท็จจริงกรณีนำรถบรรทุกของราชการไปขนดินถมที่เอกชน เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยซึ่งยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้น การเปิดเผยอาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามมาตรา ๑๕ (๒) จึงไม่ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวในขณะนี้ วินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์ แปลว่ายังไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้นางสาวปีใหม่ครับ

กรณีนี้หากการสอบสวนดำเนินการเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนแล้ว นางสาวปีใหม่ก็สามารถกลับไปมีคำขอใหม่ได้ครับ หากเทศบาลตำบลหลักเมืองเห็นว่าเรื่องเสร็จสิ้นแล้วก็อาจเปิดเผย หรือยังยืนยันไม่เปิดเผยก็สามารถอุทธรณ์ได้อีก คำวินิจฉัยอาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งก็ได้ ต้องการหารือ ปรึกษาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th *"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"*

(สค ๒๔๔/๒๕๕๙)

สุกัญญา วงศ์รัตนชัย
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ

ขอประวัติคนไข้ที่เสียชีวิตแล้ว

เวชระเบียนหรือประวัติคนไข้เป็นข้อมูลส่วนบุคคล โรงพยาบาลจะเปิดเผยข้อมูลนี้ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่ผู้ป่วยขอประวัติของตัวเอง แต่ถ้าผู้ป่วยเสียชีวิตทายาทสามารถขอให้โรงพยาบาลเปิดเผยข้อมูลการรักษาของพ่อแม่ได้หรือไม่ และกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการจะช่วยได้อย่างไรบ้าง มีกรณีศึกษาดังนี้ค่ะ

นาง ข. ป่วยเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และได้เสียชีวิตด้วยภาวะหัวใจและปอดล้มเหลวจากภาวะปอดติดเชื้อ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙ ก่อนเสียชีวิตนาง ข. ได้ทำประกันชีวิตไว้กับบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง โดยเงื่อนไขการขอรับเงินค่าสินไหมทดแทนจะต้องนำประวัติการรักษาพยาบาลของผู้เสียชีวิตไปแสดง นาย ก. ลูกชายจึงมีหนังสือลงวันที่ ๒๔ ไม่ระบุเดือนและปีถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลขอข้อมูลข่าวสารประวัติการรักษา โรงพยาบาลปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าผิดมาตรา ๗ ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ว่าข้อมูลสุขภาพของบุคคลเป็นความลับผู้ใดจะนำไปเปิดเผยในประการที่น่าจะทำให้บุคคลนั้นเสียหายไม่ได้ เว้นแต่ การเปิดเผยนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรงหรือมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้ต้องเปิดเผย แต่ไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้ใดจะอาศัยอำนาจหรือสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร หรือกฎหมายอื่นเพื่อขอเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลที่ไม่ใช่ของตนไม่ได้ นาย ก. จึงมีหนังสือลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการอุทธรณ์คำสั่งของโรงพยาบาล

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย พิจารณาจากข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า ประวัติการรักษาของนาง ข. ซึ่งเป็นมารดาผู้อุทธรณ์เป็นข้อมูลที่ต้องประกอบการขอรับสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกคือ ผู้รับผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตโดยจะมีผลเมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตลง ดังนั้น การใช้สิทธิกรณีนี้จึงเป็นการใช้สิทธิตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูลตามเจตนารมณ์ที่ปรากฏในสัญญาประกันชีวิตจึงไม่ถือว่าเป็นการขอข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลอื่น ตามนัยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพฯ และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็เปิดช่องให้ทายาทผู้เสียชีวิตสามารถใช้สิทธิดำเนินการแทนได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ จึงวินิจฉัยให้โรงพยาบาลเปิดเผยประวัติการรักษาพยาบาลของนาง ข. พร้อมสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องแก่ผู้อุทธรณ์ (คำวินิจฉัยที่ สค ๒๖๒/๒๕๕๙)

การขอประวัติคนไข้มีมาร้องเรียนเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่มักไม่ได้ข้อมูลตามที่ขอ ซึ่งอาจมีปัจจัยและสาเหตุหลายประการ ดังนั้น หากมีปัญหาในการขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐหรือต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมสามารถสอบถามได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ หรือ www.oic.go.th หรือ www.facebook.com/oicinfo

.....